

Správa o činnosti pedagogického klubu

1. Prioritná os	Vzdelávanie
2. Špecifický cieľ	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
3. Prijímateľ	Gymnázium Andreja Sládkoviča Komenského 18, Banská Bystrica
4. Názov projektu	Myslím, teda som
5. Kód projektu ITMS2014+	NFP312011W106
6. Názov pedagogického klubu	Klub učiteľov SJL a OBN
7. Dátum stretnutia pedagogického klubu	18.11.2020
8. Miesto stretnutia pedagogického klubu	Gymnázium A. Sládkoviča v Banskej Bystrici
9. Meno koordinátora pedagogického klubu	PhDr. Anna Slivková
10. Odkaz na webové sídlo zverejnenej správy	www.gasbb.edupage.org

11. Manažérske zhrnutie:

klúčové slová:

- čitateľská gramotnosť
- porozumenie textu
- metódy a postupy zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti

anotácia:

Stretnutie Pedagogického klubu učiteľov SJL a OBN bolo zamerané na výmenu skúseností s využívaním didaktických postupov a metód zameraných na rozvoj čitateľskej gramotnosti žiakov.

12. Hlavné body, témy stretnutia, zhrnutie priebehu stretnutia:

Vzhľadom na to, že stretnutie Klubu učiteľov SJL a OBN pôvodne plánované na 11.11.2020 sa kvôli neprítomnosti väčšiny členov (karanténa) neuskutočnilo, predmetom stretnutia boli témy plánované práve na zrušené stretnutie.

Prítomní členky klubu v diskusii nadviazali na výsledky vstupného testovania žiakov 2. a 3. ročníka zapojených do projektu „Myslím, teda som“. Dosiahnuté výsledky potvrdili doterajšie pedagogické skúsenosti a pozorovania, že v poslednej dobe sa častejšie ako v minulosti stretávame s tým, že študentom robí problém hľadať a nachádzať vzájomné vzťahy a súvislosti rôznorodých spoločenských javov a prepájať teoretické poznatky s praxou. Stretávame sa i s javom, že žiak ťažkopádne pracuje s textom, problém mu robí formulácia vlastného názoru a jeho argumentácia.

U niektorých žiakov sa objavuje aj istá neochota žiaka učiť sa a byť aktívnym činiteľom vlastného učenia sa.

Gymnázium v rámci úplného stredného všeobecného vzdelávania poskytuje žiakom všeobecnú vedomostnú bázu. Okrem iného smeruje žiaka k prehĺbeniu abstraktného a logického myslenia. Vedie ho ku kritickému mysleniu, k vnímaniu problému v mnohostrannom kontexte. Učí žiaka samostatne riešiť problémy, úlohy a vyvodzovať logické závery. Od žiaka gymnázia sa očakáva schopnosť efektívne komunikovať, racionálne argumentovať a účelne spolupracovať v rôznych skupinách. To všetko súvisí so schopnosťou čítať a učiť sa prostredníctvom čítania. Práve táto schopnosť je základnou akademickou zručnosťou, ktorá je dôležitá nielen pre školskú úspešnosť vo všetkých oblastiach štúdia a na všetkých úrovniach vzdelávania, ale aj pre praktický život. Ukázalo sa teda, že zamerať sa v našom projekte na rozvoj čitateľskej gramotnosti nie je samoúčelné.

Prítomné členky klubu ďalej diskutovali o metódach a stratégiách, ktoré je možné na hodinách SJJ, prípadne aj v rámci záujmového krúžku využiť na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Viaceré vyučujúce SJJ poznajú prácu autoriek Heldová, Kašiarová a Tomengová *Metakognitívne stratégie rozvíjajúce proces učenia sa žiakov*, ktorú v roku 2011 publikovalo Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. Autorky v nej prezentujú viaceré metódy, ktoré rozvíjajú proces aktívneho učenia sa žiaka, odbúravajú mechanické učenie sa, sú založené na práci žiaka s textom a v konečnom dôsledku rozvíjajú u neho i čitateľskú gramotnosť.

S možnosťami využitia metakognitívnych stratégií učenia sa prítomné členky klubu oboznámila PhDr. A. Slivková. Ak vychádzame z významu slova metakognícia (meta – predpona s významom ponad, kognícia – poznávanie), hovoríme o poznávaní vlastného poznávania. Metakogníciu možno definovať ako schopnosť sledovať a riadiť seba a svoje myšlienkové pochody. Heldová, Kašiarová, Tomengová vo svojej publikácii konštatujú, že *„prejavmi metakognície sú špecifické vedomosti a zručnosti, ktoré človeku umožňujú monitorovať vlastné kognitívne (poznávacie) procesy, kontrolovať a regulovať ich. Človek, ktorý má rozvinuté metakognitívne zručnosti učenia sa, odbúrava mechanické učenie sa a využíva aktívne učenie sa“*.

Procesy metakognície zvyčajne prebiehajú v troch fázach:

1. pred čítaním textu,
2. v priebehu čítania textu,
3. po prečítaní textu.

1. fáza sa zameriava na plánovanie, počas ktorého si čitateľ uvedomuje text samotný – jeho rozsah, obťažnosť, tému, štruktúru a súvislosť s inými textami. V 1. fáze si pred samotným čítaním (príp. učením) žiak pripraví plán:

- najprv porozmýšľa nad témou, prečíta si poznámky k textu, nadpisy, podnadpisy, tabuľky, obsah, úvod a záver, prezrie ilustrácie, fotografie, grafy atď.,
- popremýšľa, čo o téme vie,
- ujasní si požiadavky na prácu z textom a úlohy (ujasní si, čo bude treba urobiť: identifikuje príčiny a dôsledky, porovná prípadne rozlíši problémy, rieši problém a podobne).

V 2. fáze postupuje k objasňovaniu nejasných častí textu, ku kladeniu otázok, k tvorbe súhrnov a predpovedaniu (prognózovaniu). V 2. fáze žiak „počas čítania monitoruje vlastné porozumenie textu:

- prepája prečítané s existujúcimi poznatkami a skúsenosťami,
- predpokladá vývoj deja,
- identifikuje kontext,
- všima si znaky textu, štruktúru textu a podobne,

- text spracováva graficky, napr. píše si poznámky, otázky a komentáre,
- po ukončení čítania si overuje porozumenie.

V 3. fáze nastáva čitateľská reflexia prečítaného textu a zhodnotenie úspešnosti jeho porozumenia. Žiak si overuje a vyhodnocuje výsledky čítania učenia sa:

- spracováva úlohy k textom,
- reflektuje použitú stratégiu – zhodnotí, či spôsob, ktorým pracoval, bol efektívny.

Metakognitívnych stratégií, ktoré rozvíjajú proces učenia sa žiaka, je viacero. Medzi efektívne čitateľské stratégie, ktoré sú súčasťou metakognitívnych procesov, zmienené autorky zaraďujú tieto stratégie: SQ3R, PLAN, KWL, RAP, REAP, Porovnaj a rozlíš a čitateľskú stratégiu 3 – 2 – 1.

Žiaci, ktorí poznajú a dokážu efektívne využívať metakognitívne stratégie učenia, majú predpoklad stať sa dobrými čitateľmi a porozumieť akýmkoľvek textom (umeleckým i vecným). Využitím týchto stratégií je možné u žiakov rozvíjať hlbšie porozumenie textu, viesť ich k riešeniu úloh vyžadujúcich vyššie myšlienkové operácie, prepájať témy v školských úlohách s problémami reálneho života.

SQ3R

Skratka označujúca túto stratégiu predstavuje akronym vytvorený z anglického pomenovania jednotlivých fáz tejto metódy: **s**urvey, príp. **s**kim – preskúmaj text, **q**uestions – vytvor otázky z textu, **r**ead – čítaj text, **r**ecite – voľne prerozprávaj, **r**ewiew – text zosumarizuj.

Prvý krok (survey, príp. skim) sa realizuje pred samotným čítaním a je založený na zoznámení sa s textom. Úlohou žiaka je pozrieť sa na text obrazne povedané z vtáčej perspektívy, „preletieť“ textom – preskúmať nadpisy, podnadpisy, všimnúť si obrázky, tabuľky, grafy. Cieľom je získať základný prehľad o texte, o téme. Výsledkom môže byť aj vytvorenie pojmovej mapy, ktorá poskytne žiakovi prehľadnú orientáciu v učive.

Úlohou žiaka v druhom kroku (questions) je vytvoriť k textu otázky, ktoré budú vychádzať z toho, čo si práve prezrel. Môže napríklad preformulovať nadpis, príp. podnadpis, hrubo vyznačené slová do otázky.

Tretím krokom je samotné čítanie (read). Žiak si pozorne prečíta text. V texte si podčiarkuje, príp. inak označuje text. Sústreď sa na hľadanie odpovedí na otázky, ktoré si formuloval.

Po samotnom čítaní sa v ďalšom kroku (recite) žiak sústreďí na voľné prerozprávanie textu.

Záverečný krok (review) je zameraný na sumarizáciu textu. Môže mať podobu písomného záznamu či diskusie so spolužiakmi.

Autorky zhrnuli možné uplatnenie tejto metódy do jednotlivých bodov:

1. *„Prezrite si text, obrázky, grafy, anotáciu, zhrnutie ... všetko, čo je súčasťou textu, s ktorým budete pracovať.“*
2. *Pokúste sa jednou vetou napísať váš predpoklad, o čom text bude.*
3. *Prezrite si podnadpisy a prečítajte prvý riadok každého odseku.*
4. *Zmeňte podnadpisy na otázky.*
5. *Prečítajte si pozorne text každého odseku a odpovedzte na otázku, ktorú ste vytvorili z podnadpisu.*
6. *Pripravte si otázky do diskusie k prečítanej téme.*
7. *Pokúste sa graficky spracovať text.*
8. *Vyplňte kľúčové slová z textu.*
9. *Napište krátke zhrnutie textu“* (Heldová, Kašiarová, Tomengová, 2011, s. 14).

PLAN

Podobne ako v prípade predchádzajúcej stratégie aj v tomto prípade je názov akronymom zachytávajúcim začiatkové písmená 4 krokov: **p**redict – predpoveď obsahu textu, **l**ocate – lokalizácia

známych a neznámych z textu, **add** – pridanie krátkej charakteristiky k vyznačeným pojmom, **note** – záznam – súhrn textu. V tomto prípade ide o študijno-čitateľskú aktivitu, ktorú je vhodné využívať pri textoch informačného typu. Metóda učí čítať a spracovať text heuristickým spôsobom. PLAN je súhrnom štyroch krokov, ktoré sa uskutočňujú podobne ako v prípade stratégie SQ3R pred čítaním, počas neho a po ňom.

V prvom kroku (predpoklad – predict) sa žiak zoznamuje s textom. Podobne ako v prípade SQ3R má žiak preskúmať text – jeho štruktúru a odhadnúť jeho obsah. Všímať si nadpis, podnadpisy, zvýraznené slová, obrázky. Na ich základe žiak svoj predpoklad spracuje vo forme pojmovej mapy.

V druhom kroku (lokalizácia – locate) žiak identifikuje (lokalizuje) známe a neznáme informácie. V pojmovej mape vedľa známeho pojmu umiestni značku V, k neznámemu pojmu pridajú otáznik (?). Počas samotného čítania prebehne tretí krok (pridanie – add). K vyznačeným pojmom žiak doplní krátku charakteristiku, ktorá slúži na vysvetlenie pojmu.

Finálnu fázu čítania predstavuje posledný krok (záznam – note). Získané informácie za pomoci pojmovej mapy žiak prerozpráva, napíše krátky sumár (záznam) textu, prípadne využije informácie v diskusii.

KWL

Táto stratégia sa sústreďuje na podporu aktívneho učenia a je možné ju jednoducho začleniť aj do tradičnej formy vyučovania. Jej výhodou je podpora kritického myslenia a interakcie učiteľ – žiak. Skratka opäť pochádza z angličtiny: what you **know** – what you want to know – what you learned. Čo o téme už viem – čo by som chcel vedieť – čo som sa naučil. Žiaci pracujú pred samotným čítaním, počas neho a po ňom s tabuľkou, ktorá je rozdelená do troch stĺpcov.

ČO O TÉME VIEM?	ČO BY SOM O TEJTO TÉME CHCEL VEDIETĽ?	ČO SOM SA Z TEXTU NAUČIL / NAUČILA?

Prvý a druhý stĺpec vyplnia ešte pred samotným čítaním. Pri vyplňaní prvého stĺpca si žiaci obnovujú predchádzajúce vedomosti a vpíšu tam, čo o samotnej téme už vedia. Do druhého stĺpca žiaci napíšu, čo by sa o téme chceli dozvedieť. Svoju odpoveď formulujú ako otázku. Nasleduje samotné čítanie textu. Po ňom žiaci doplnia tretí stĺpec tabuľky. Zosumarizujú nové poznatky, ktoré sa dozvedeli.

RAP

Názov tejto stratégie je opäť akronymom anglického pomenovania jej krokov: **read** – čítajte (vždy len jeden odsek), **ask** – spýtajte sa (čo je hlavnou myšlienkou odseku a vytvorte na to otázku), **paraphrase** – odpovedajte na otázku vlastnými slovami. Uvedená stratégia sa skladá z troch krokov. Prvý je čítanie. Žiak číta text po odsekoch. Druhým je kladenie otázok. V druhom kroku žiak hľadá hlavnú myšlienku uvedeného odseku a podporujúce argumenty a detaily. Hlavnú myšlienku preformuluje do podoby otázky. Tretím krokom je odpoveď. V treťom kroku žiak odpovedá na otázku vlastnými slovami.

Odpovede si žiak písomne spracuje vo forme poznámok. Z nich môže vytvoriť pojmovú mapu alebo inú pomôcku na následné zopakovanie a precvičenie učiva. Cieľom uvedenej stratégie je zvýšiť úroveň porozumenia hlavným myšlienkam a podporujúcim detailom a argumentom formou parafrázovania textu.

REAP

Názov tejto čitateľskej stratégie je skratkou pomenovania jej jednotlivých krokov: **read** – čítaj (text), **encode** – dekoduj (perozprávej text vlastnými slovami), **annotate** – poznámkuj text (vytvor anotáciu textu), **ponder** – premýšľaj nad anotáciou (z pohľadu jej presnosti a komplexnosti). Jej využitie je efektívne najmä v prípade textov stimulujúcich rozličné názory.

Prvým krokom je prečítanie textu (read). Nasleduje krok, v rámci ktorého žiak text prerazpráva vlastnými slovami (encode), „zakóduje“ autorove myšlienky do vlastného študentského jazyka. Tretím krokom formulácia poznámok, anotácie textu (annotate). V prípade stratégie REAP je práve tento krok kľúčový. Vychádzajúc z významu anglického slova annotate, ide o vytvorenie stručnej sumarizácie textu, ktorá text nielen vysvetľuje, ale i komentuje, a môže ho aj hodnotiť. Existuje viacero typov anotácií. Dôležité je totiž, z akého aspektu text spracúvame a prípadne hodnotíme. Každá forma anotácia mapuje text z iného uhla, čím pomáha žiakom rozvíjať metakogníciu, pisateľské zručnosti a pochopenie vlastných myšlienok. Záverečnou fázou (ponder) je hodnotenie spracovanej anotácie, pričom je potrebné brať ohľad na celkovú tému, ciele a aktivity pri učení sa.

Keď žiaci tvoria vlastné anotácie – poznámky, komentáre z textu. Vzniká tak istá forma komunikácie s myšlienkami autora textu, prebieha syntéza týchto myšlienok do ich vlastného jazyka a táto syntéza sa premieta v ich poznámkach. Na základe písania a pretransformovania myšlienok textu do vlastného jazyka, ich komentovania, skúmania sa prehĺbuje proces porozumenia textu.

Heldová, Kašiarová, Tomengová v prípade REAP stratégie uvádzajú viacero typov anotácií – sumárna anotácia, anotácia obsahujúca tézy, anotácia vo forme otázok, kritická anotácia, heuristická anotácia, anotácia: Čo tým chcel autor povedať..., motivačná anotácia, skúmajúca anotácia, osobná anotácia a tvorivá anotácia.

Sumárna anotácia predstavuje stručné zhrnutie textu – jeho dôležitých kľúčových myšlienok. V tomto type absentujú príklady, štatistické údaje a podrobnosti. Anotácia obsahujúca tézy odpovedá na otázku: Čo je v texte to hlavné, čo chcel autor odovzdať čitateľovi? Nemusi byť založená na celých vetách, postačia dôležité slovné spojenia, ktoré však vystihujú hlavnú myšlienku textu. Anotácia vo forme otázok má podobu otázok, ktoré sú smerované na hlavné myšlienky textu. V kritickej anotácii čitateľ uvádza svoje stanovisko k myšlienkam autora textu. Kritická anotácia by mala byť štruktúrovaná tak, že prvá veta tlmočí autorovu myšlienku, druhá veta predkladá stanovisko čitateľa. Môže ísť o stanovisko súhlasné, nesúhlasné alebo čiastočne súhlasné stanovisko. Tretia veta vysvetľuje toto čitateľovo stanovisko. Heuristická anotácia spája autorove a čitateľove slová, rešpektujúc pri tom hlavnú myšlienku textu. Ide o spôsob preformulovania myšlienok autora spojením slov obidvoch zúčastnených strán (autor, čitateľ). Preformulovaná myšlienka sa označí úvodzovkami, príp. sa dá do zátvoriek. V prípade anotácie: Čo tým chcel autor povedať... musí byť žiak dobre oboznámený so životom a dielom autora textu. Tento širší kontext mu potom umožňuje vysvetliť autorov zámer (čo tým chcel autor povedať...) a hlavné myšlienky textu. Ak ide o motivačnú anotáciu, žiak premýšľa, čo mohlo autora viesť k napísaniu daného textu. Vychádza z toho, čo je v texte napísané, aká je napríklad dejová osnova textu. Na základe toho predpokladá, o akú osobnosť autora mohlo ísť, čo ho motivovalo k napísaniu uvedeného textu. Skúmajúca anotácia je založená na formulácii otázok, problémov, ktoré sú v texte otvorené a zaslúžia si ďalšiu pozornosť – môžu byť predmetom ďalšieho žiackeho skúmania. V tejto anotácii žiak dostáva odpovede na to, čo o probléme ešte chce vedieť. Osobná anotácia je založená na tom, že žiak poskytuje k textu vlastné stanovisko, vlastný osobný názor. Tiet potom porovnáva so skúsenosťami a názormi autora textu. Tvorivá anotácia je založená na kreativite čitateľa textu. Žiak vychádza z autorovho textu, nechá sa však motivovať a viesť svojimi myšlienkami a napíše vlastný – odlišný – záver textu.

Porovnaj a rozlíš

Ako zo samotného názvu vyplýva, uvedená stratégia vychádza zo skúmania dvoch, prípadne viacerých objektov. Porovnávajú sa javy, myšlienky, názory, texty a pod. Žiak teda hľadá ich podobnosti a odlišnosti. Výsledkom môže byť grafické spracovanie vo forme tzv. Vennovho diagramu, príp. jeho variácií vo forme tabuliek. Na ľavú a pravú stranu sa píše špecifické (odlišné) znaky skúmaných prvkov, do stredu spoločné znaky.

Stratégia 3 – 2 – 1

V tomto prípade ide o čitateľskú stratégiu založenú na vyhodnocovaní získaných informácií. Po prečítaní textu žiak vyhľadá a uvedie 3 dôležité informácie z textu. Potom uvedie 2 informácie, ktoré ho v texte zaujali. Môže ísť napr. o informácie zaujímavé svojou novosťou alebo o informácie, ktoré nie sú v súlade s doterajšími vedomosťami žiaka. Na záver žiak uvedie 1 vec, na ktorú v texte nenašiel odpoveď. Dôvodom nemusí byť len to, že takáto informácia sa v texte nenachádza, ale aj to, že mohlo ísť o menej zrozumiteľný text.

13. Závbery a odporúčania:

Prítomné členky klubu sa detailnejšie oboznámia so zmieňovanou publikáciou *Metakognitívne stratégie rozvíjajúce proces učenia sa žiakov*.

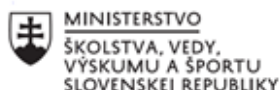
Na nasledujúcom stretnutí klubu PhDr. A. Slivková členky klubu oboznámi s praktickými možnosťami využitia metakognitívnych stratégií na konkrétnych hodinách. Vzhľadom na to, že 11.11.2020 sa plánované stretnutie klubu neuskutočnilo, termín nasledujúceho stretnutia sa oproti pôvodnému plánu mení – bude 25.11.2020.

14.	Vypracoval (meno, priezvisko)	PhDr. Anna Slivková
15.	Dátum	18.11.2020
16.	Podpis	
17.	Schválil (meno, priezvisko)	PhDr. Iveta Onušková
18.	Dátum	18.11.2020
19.	Podpis	

Príloha:

Prezenčná listina zo stretnutia pedagogického klubu

Príloha správy o činnosti pedagogického klubu

Prioritná os:	Vzdelávanie
Špecifický cieľ:	1.1.1 Zvýšiť inkluzívnosť a rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšiť výsledky a kompetencie detí a žiakov
Prijímateľ:	Gymnázium Andreja Sládkoviča Komenského 18, Banská Bystrica
Názov projektu:	Myslím, teda som
Kód ITMS projektu:	NFP312011W106
Názov pedagogického klubu:	Klub učiteľov SJL a OBN

PREZENČNÁ LISTINA

Miesto konania stretnutia: Gymnázium Andreja Sládkoviča, Komenského 18, Banská Bystrica

Dátum konania stretnutia: 18. 11. 2020

Trvanie stretnutia: od 15.00 hod. do 18.00 hod.

Zoznam účastníkov/členov pedagogického klubu:

č.	Meno a priezvisko	Podpis	Inštitúcia
1.	PaedDr. Ľubica Daňková		GAS BB
2.	PhDr. Jana Findrová		GAS BB
3.	Mgr. Simona Kostiviarová		GAS BB
4.	PhDr. Iveta Onušková		GAS BB
5.	PhDr. Anna Slivková		GAS BB
6.	PhDr. Marcela Slančíková		GAS BB

Meno prizvaných odborníkov/iných účastníkov, ktorí nie sú členmi pedagogického klubu a podpis/y:

č.	Meno a priezvisko	Podpis	Inštitúcia